

„ДРУГАТА ИТАКА“,

ИЛИ ЗАВРЪЩАНЕТО КЪМ ДОМА НА ЛИТЕРАТУРАТА

Рецензия за книгата на Людмила Миндова „Другата Итака“¹

Симона Кръчмарова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Людмила Миндова е позната на читателската ни публика с многобройните си преводи от сръбски, хърватски и словенски език, със стихосбирките „Блус по никое време“ (2009), „Тамбос“ (2014) и „Животът без музика“ (2016), със славистичната монография „Гласът на барока“ (2011) и с „Роман за името“ (2017), засягащ темите за българските евреи, Втората световна война, силата на комунизма, възродителния процес и техния съвременен отзвук. Със злободневна тематика е и сборникът с литературнокритически есета „Другата Итака“ (2016).

„Другата Итака“ е своеобразно пътешествие на Людмила Миндова в света на литературата, започващо със сръбските средновековни танци, преминаващо през ренесансово-бароковия разцвет на дубровнишко-далматинската литература и хърватския илиризъм и достигащо до редица културни феномени от XX в. и XXI в. и преформулираното от авторката днешно (алеко-байганьовско) *нему-е-времето*. Анотацията заявява, че книгата „е посветена на югославското литературно пространство“, но това обобщение е донякъде подвеждащо, тъй като „одисеята“ прекрива рамките на получените популярност (покрай българското европредседателство) Западни Балкани. Оказва се, че в балканските дебри на сборника са „скрити“ множество препратки към западноевропейски, западнославянски и американски творци и творби. За пътеводител в литературните дебри служи димът на изгорените *опасни книги* и писатели, по който четящият човек може да се ориентира и да намери пътя към *дома на литературата* и ключа към *другата Итака*.

Заглавието на сборника „Другата Итака“ идва от едноименното есе (посветено на видния славист, историограф и литературен критик Светлозар Игов) и насочва към

---

¹ Людмила Миндова. „Другата Итака“, София: Изток-Запад, 2016, 311 с.

размисли за ролята на литературата по време на физическа и духовна изолация или изгнание. Есето внушава, че литературата може да преодолее носталгията и да стимулира стремежа към завръщане. Намирането на собствено място в света води и до самоопределяне и установяване на принадлежност, за което по думите на Данило Киш „литературното пространство е място на надеждата и смисъла“. В есетата за Киш, чиято поетика Миндова разглежда в мини цикъл, се прокрадва идеята за постепенното изчезване на Александрия и нестихващия *цирк на злото*, чиято повторемост остава независимо от сменящите се епохи.

Жанрът на сборника е есето, което, от една страна, по синтезиран и достъпен начин представя определени естетически, културни или социални проблеми, а от друга – неговият субективен характер предопределя възникването на множество дискусии и поражда нови въпроси. Отговори на въпросите за идентичността авторката търси и в ключови градски топоси като кафенето и кръчмата, където някои от интелектуалците опиват меланхолията и възбуждат вдъхновението с чашка кафе или питие. Книгата е композирана така, че с всяко следващо есе читателят получава усещането за плавно отплаване на пътешествие в океана от литературни познания за редица творци и творби, оставили трайна следа в съзнанието на авторката.

Книгата е условно разделена на две части: „Домът на литературата (Етики и естетики на обитаването)“ и „Обитателите на литературата (Тела, движения, сетивност)“. Ядро на първата половина е статичното литературно пространство, а на втората – телесната и емоционална динамика на неговите обитатели. Двете части, около чиито ядра са концентрирани есетата, са обрамчени от предговора „Домът, който губим“ и заключението „Ние, немуевремистите“. Началото на книгата конотира различни мнения за изгубеното от Джойс до Прус, лаконично обобщени от Тончо Жечев с думите „Троя е достижима, все така недостижима е Итака“, а заключението „Ние, немуевремистите“ (препращащо към Радичковото „Ние, врабчетата“) изпраща спасителни димни сигнали към изгубилите се по пътя към дома. В него авторката ни предупреждава, че с всеки следващ ден от периода на *немуевремието* намирането на изгубеното става все по-трудно, завръщането все по-дълго.

Втората част на книгата разглежда общественополитическите промени, налагащи приспособяването на балканските народи към западноевропейските постижения, ритъма на танца от средновековните сръбски творби и танца на модерния

човек, който разкрива вътрешния си свят чрез езика на тялото, осезателно изместващ традиционната вербална комуникация. Постепенно танцът се превръща в характерния за Милорад Павич роман-игра, чиито текстови лабиринти Миндова сравнява с компютърните игри и дигитализирането на художественото слово.

Като продължение на монографията си „Гласът на барока” в сборника Миндова включва малък цикъл есета за балканския барок. Чрез връщане към барока тя обръща внимание на образа на другия в контекста на формирането на националната идентичност, а темата за другостта е разгледана като опасност за установените правила и граници и за същността на индивида. Авторката припомня „невинността в лириката” на някои култови дами в славянските литератури – поетесите Весна Парун, Блага Димитрова и Вислава Шимборска, и литературната роля на вдъхновяващата муза – хърватката Цвийета Зузориц. Необходимо е да се знае, че значителна част от произведенията, които интерпретира Миндова, са преведени от самата нея, което спомага поместените в книгата есета да станат по-разбираеми за читателя, поради възможността да бъдат прочетени художествените творби.

По пътя към дома на литературата, по който ни води Л. Миндова, читателят преминава през редица примери и препратки от южнославянските и световната литература, които пораждат допълнителни въпроси към вече поставените от авторката. Интерес представлява и вплетеният в заключението на книгата списък на съвременни български *немуевремисти*, които влагат времето и усилията си за развитието, разширяването и обогатяването на полето на литературните изследвания. В търсене на литературния дом тези *немуевремисти* са започнали своята одисея към *навремието*.